

**Oponentův posudek na magisterskou práci Barbory Námerové:
Magická krize – dramatický model pro příběh z oblasti
nadpřirozeného škůdcovství.**

Než Barbora dospěje k „magické krizi“ a dramatickému modelu nadpřirozeného škůdcovství, předesílá odborný výklad (značně kondenzovaný), který svědčí o jejím zasvěcení pokud jde o antropologické, etnologické i kognitivní rozpracování problematiky nějak spojené (související) s magickým myšlením. Onu zasvěcenost též prokazují stručná představení řady odborných přístupů (včetně terénních výzkumů) i výklad příslušných termínů (příslušné terminologie).

V centru pozornosti se ocitá diskurz magického (nadpřirozeného) škodění (škůdcovství), který způsobuje u napadeného stav „porobenia“ (podrobení?), kdy oběť utrpí řadu poškození – odehraje se série zlých účinků a událostí.

Vedle termínu „poroba“ se v daném diskurzu uplatňují (a v textu práce navracejí) další termíny (fenomény a úkony), jako například kletba, nakažené či prokleté místo, vyčlenění (vyřazení), očistný rituál, zmok (zlý duch) a podobně.

Jednou z opor výkladu a pochopení dané problematiky se pro autorku staly výzkumy a teorie, jež prokazují propojení antropologického hlediska s aspektem sociálním (srov. antropoložka Mary Douglas), což, zjednodušeně pochopeno, znamená, že kupříkladu zkoumaná nadpřirozená magie bude mít jiné podoby u společenství primitivních (kde tvoří součást universa) a společenství na jiném civilizačním stupni, kde představuje anachronismus a podléhá modifikacím (vzhledem k původním formám). Zkoumaný fenomén čarodějnictví (čarodějné, vlastně černé, magie a čarodějného poškozování) může pak na půdorysu sociálním nabývat dramatických rysů (získávat charakter dramatické struktury), jež jsou vlastní třeba vyčleňování nařčeného či honu na údajnou čarodějnici.

Pro scenáristickou aplikaci „čarodějného škůdcovství“ našla Barbora zásadní podnět a jakousi empirickou základnu v knize Tatiány Bužekové Nepřítel uvnitř: nadpřirozená hrozba v lidové

podobě (Bratislava 2010), neboť díky ní pochopila, že „fenomén čarodějnictví je zajímavý také z dramatického a dramaturgického pohledu“.

V druhé části své magisterské práce autorka čtenáře zasvěcuje do podstaty „dramatického modelu“ (inspirováno prací Favret – Saada: *Deadly Words; Smrtící slova*), pro který se jeví klíčovou situace „magické krize“, v níž vystupují (účastní se) „porobení“ (postižení sériovým neštěstím) i „odrábači“ – tedy ti, kteří plní funkci odkletí (osvobození) podrobených (poškozovaných).

V rámci situace „magické krize“ pak dochází k proměně podmínek (okolností). Vyznačuje se zápasivou povahou (silná postava zápasí se slabou) s tím, že pro zastavení úbytku sil oběti je nezbytná fáze vzepření se, kdy se stěžejní role ujímá „magický mstitel“ (léčitel, vědma, bohyně aj.)

Domnívám se, že se náročný výklad dále komplikuje tím, jak autorka doplňuje „magickou krizi“ – vycházejíc z textů René Girarda - „mimetickou krizi“, kde se řeší dramatická fáze soupeření, jehož povahu určuje rivalita, žárlivost a závist (vše dáno touhou po stejném objektu), což by mělo být analogické touze čarodějnice zmocnit se atributů vlastněných obětí (třebas jejího dobytka).

Podstatné (pro zachování dramatického modelu „magické krize“) je následující: neznalost identity strůjce zla (magického škůdce), právě tak jako nahlížení „magické krize“ (i jejího dramatického ztvárnění) z pozice (pohledu) postiženého, jenž „nesmí“ připustit přirozené příčiny neblahých událostí ani nevinu nařčené osoby.

Čtenář předkládané práce, místy zahlcený odborností, byť kvalitně formulovanou, si nejvíce užije tam, kde se stává svědkem toho, jak se etnografické poznání a rozpracování modelu „magické krize“ stávají východiskem pro dramaturgický a kreativní scenáristický projekt, jak se podílejí na procesu utváření postav a zvažování variant – zejména se zřetel k dramatickému účinku. Zaujalo mě především promýšlení eskalace magických „útoků“ čarodějnické moci (čarodějného škodění); dále zkomplikování situace postižené oběti (Marie) tím, že se jedná o

věřící katoličku (nejprve se obrací na kostel a kněze), která musí projít proměnou, aby přijala pomoc léčitelky, uposlechla jejích pokynů, a tím mohla započít fáze vzepření, analogická, jak Barbora zjišťuje a ve svém scénáři aplikuje, psychoterapeutickému procesu, při jehož pojetí se opírá o kognitivně-behaviorální povahu terapie, vedoucí (směřující) k aktivizaci poškozeného.

Pozoruhodná interpretace „obklopuje“ rovněž postavu Šarloty (příchozí odjinud, podezřelá samotářka), která je ve společenství, v němž přežívá pověrečnost, polapena do sítě podezření z čarodějnictví, což vyvolává dramaticky účinný strach a úzkost, jež scénář vizualizuje prostřednictvím snů, v nichž se vlastně „magická krize“ také nějak prosazuje. Podotkněme pouze, že úkolem scenáristy bylo též vytvoření obrazu venkovské komunity – takového, aby výskyt fenoménu černé magie působil uvěřitelně a případ magického poškozování i nařčení nevinné ženy mohl být nenásilně vpojen do stávajících sociálních vazeb.

Práce Barbory Námerové si vážím pro mnohé, také pro originální pojetí, kdy se teoretický výklad zahrnující interpretaci vlastního scenáristického projektu spolu s „pohledem do dílny“ (do tvořivého myšlenkového procesu) stává součástí pozoruhodného diptychu, jehož dvě složky (scénář – teoretická práce) se tu skvěle navzájem doplňují a osvětlují.

Magisterskou práci „Magická kríza“ doporučuji k obhájení a navrhuji známku A.

Doc.

Marie

Mravcová